

Az Esterházy család a Magyar Királyságot kormányzó világi elitben az 1526 utáni két évszázadban¹

Pálffy Géza

Bevezetés: az eddigi kiemelkedő kutatásokról

Mint közzismert, a magyar arisztokráciába 1613-ban felemelkedett Esterházy család a 17. századi Magyar Királyságnak két nádort, a bárói, majd grófi címet szerző Miklóst (1625–1645) és a Magyarországon első ízben birodalmi hercegi titulust nyert Pált (1681–1713) adta. Kiemelkedő tevékenységüknek, gazdag levéltáruknak és különleges kincstáruknak köszönhetően a família 16–17. századi történetének kutatása másfél évszázada virágkorát éli, amiről mind magyar, mind osztrák és szlovák földön biográfiák, monográfiák, tanulmánykötetek és kiállítási katalógusok egész sora tanúskodik.² Sőt, Monok István nemrég *Esterhazyana* címmel külön könyvsorozatot alapított az új eredmények közzétételére, amelyben eddig több mint féltucat izgalmas kiadvány látott napvilágot, jelentős részben Pál nádor időszakára fókuszálva.³

Az alábbi tanulmány ezen értékes kutatásokat kívánja gazdagítani egy ez ideig kevésbé vizsgált, ám remélhetőleg gondolatébresztő kérdéskör körüljárásával.

¹ A tanulmány az ELTE HTK TTI-ben működő „Lendület” Szent Korona Kutatócsoport által elnyert Lendület kutatási projekt támogatásával (is) készült.

² A teljesség igénye nélkül Esterházy Miklósról: SZALAY, SALAMON 1863–1870; PÉTER K. 1985; HILLER 1992; DUCHOŇOVÁ 2024; Pálról: BUBICS, MERÉNYI 1895; IVÁNYI 1991; ÁCS, BUZÁSI (szerk.), *Esterházy Pál*, 2015; a családra általában: ESZTERHÁZY 1901; PERSCHY, PRICKLER (hg.), *Die Fürsten Esterházy*, 1994; GÜRTLER, KROPE, KRENN (hg.), *Die Familie Esterházy*, 2009; ill. a família felemelkedésére újabban: PÁLFFY 2009, 853–882; J. ÚJVÁRY, ZIMÁNYI 2009, 182–200.

³ Legutóbb lásd: VISKOLCZ 2024.

rásával. Jelesül a 70 éves Monok István előtt tisztelegve azt próbáljuk minél objektívebb módon meghatározni, hogy az Esterházyak milyen helyet foglaltak el azon arisztokrata családok sorában, akik az 1526 utáni két évszázadban a Habsburg-dinasztia által regnált magyar–horvát állam országkormányzó világi elitjét alkották, azaz a legfőbb politikai, katonai és kincstári tisztségeket töltötték be. Másként fogalmazva, hol álltak a magyar nemzeti kánonban kiemelkedő helyet elfoglaló, olykor még a Habsburg-uralkodók ellen is szövetkező Zrínyiekhez, Nádasdyakhoz és Rákócziakhoz képest.

Egy új vizsgálati modell a Magyar Királyságot irányító világi elitről

A fenti kérdés megválaszolását segíti a Magyar Királyságot irányító világi elitre vonatkozó, nemrég kidolgozott vizsgálati modellünk.⁴ Ez azon famíliákat veszi górcső alá, amelyek tagjai 1526 és 1711 között a négy kiemelkedő országos főméltóság (a nádor, az országbíró, a horvát–szlavón bán és a tárnokmester) posztját legalább kétszer betöltötték – az egy főméltósággal szereplők közül csupán a Felső-Magyarországon óriási befolyással bíró Rákócziakkal és az ugyancsak a 17. században felkapaszkodó Zichyekkel tettünk mintapéldaként kivételt. Így összesen 18 család került be a vizsgálandók közé.

A vizsgálat azt számszerűsíti, hogy a közel húsz familia tagjai a Magyar Királyság kormányzásában hányszor töltöttek be

- egyfelől vezető országos főméltóságot (nádor, országbíró, bán és tárnokmester);
- másfelől a bécsi közös Habsburg-udvar kialakulása miatt névlegessé váló, ugyanakkor belpolitikai szinten továbbra is meghatározó magyar királyi udvari főméltóságot;
- harmadrészt koronaőri, (al)kancellári vagy pozsonyi Magyar Kamara-elnöki;
- végül kerületi és végvidéki főkapitányi posztot.

Ezen operatív tisztségviseléseket két szimbolikus, ám annál reprezentatívabb címmel/posztal egészítettük ki, jelesül

- az Aranygyapjas rend lovagi tagságának elérésével, illetve
- az elit körében komoly elismerésnek számító, a főméltóságszerzés „előfutárának” is tartható koronázási zászlóvitellel.

⁴ A modellre részletesen: PÁLFFY 2026a.

Elsősorban tehát olyan főbb világi méltóságokat és címeket tartottunk relevánsnak, amelyeket főszereplőink 1526 és 1711 között hosszabb időn át betölthettek vagy elérhettek. Emellett pusztán kíváncsiságból tett kitekintés végett az elemzést e famíliákra 1751-ig kiterjesztve is elvégeztük (ezt jelzik a lenti táblázatokban a /-es számadatok). E dátum azonban természetesen nem tekinthető korszakhatárnak, azaz nem helyettesítheti a 18. század önálló vizsgálatát.

Az új modell alapján a Magyar- és Horvátország kormányzásában az 1526 utáni két évszázadban döntő szerepet játszó 18 család összességében három nagyobb csoportba osztható. A legalább 15 ponttal bíró élmezőnyt 1711-ig nyolc familia adja: a Forgách (25), a Pálffy (24), az Erdődy (23), a Nádasdy (17), a Zrínyi (17), a Batthyány (16), az Esterházy (16) és a Draskovics (15) – miként erről az 1. és 2. táblázat tanúskodik.

1. táblázat	Batthyány	Draskovics	Erdődy	Esterházy
nádor	0/1	1	0	2
országbíró	1	1	1/2	1/2
horvát–szlavón bán	2/3	3/4	5/6	0/1
tárnokmester	0	1	4	0/1
udvari országos főméltóság	7/8	4	7	3/7
koronaőr	0/1	0	1/2	0/2
(al)kancellár	0/1	2	0/1	0/1
Magyar Kamara elnöke	0	0	2/3	0
kerületi/végvidéki főkapitány	5	1	0	2
Aranygyapjas rend tagja	0/2	0	0/1	2/3
koronázási zászlóvivő	1/3	2	3/5	6/10
összesen (pont/érték)	16/25	15/16	23/31	16/31
nádorjelölt	3/4	1	5/6	3/4
grófi cím	1630	1635	1565	1626 + 1687: <i>Reichsfürst</i> ⁵
bárái cím	–	1567	–	1613

⁵ Vö. TOBLER 2003, 57–75.

2. táblázat	Forgách	Nádasdy	Pálffy	Zrínyi
nádor	1	1	1/3	0
országbíró	2	2	1/3	0
horvát–szlavón bán	0	1	1	4
tárnokmester	2	1/2	0	2
udvari országos főméltóság	4	4/5	7/9	3
koronaőr	1	0/1	5	0
(al)kancellár	2	0/1	1	0
Magyar Kamara elnöke	0	0	1	0
kerületi/végvidéki főkapitány	6	4	3	4
Aranygyapjas rend tagja	0	0	1/3	1
koronázási zászlóvivő	7	4/5	3/4	3
összesen (pont/érték)	25	17/22	24/33	17
nádorjelölt	5	2	1/3	0
grófi cím	1640	1541	1634	horvát gróf
bárai cím	1560	–	1581	–

1–2. táblázat: A Magyar Királyságot irányító világi elit legelső családjai (1526 és 1711/51 között) az általuk betöltött főméltóságok és szimbolikus posztok tükrében

A második kisebb csoportot öt főúri család alkotja: jelesül a 9 pozíció felettel bírók, azaz a Thurzó (13), a Bánffy (12), az ecsedi Báthory (10), valamint a Homonnai Drugeth (9) és a Csáky familia (9). Végül a befolyásos sereghajtók táborába szintén öt familia került: az Illésházy, Frangepán, Perényi és Rákóczi egyaránt 7–7, a Zichy pedig 6 tisztségviseléssel. Hosszabb távon és jelentősebb súllyal összességében ez a 18 család alkotta a megfogatkozott területű Magyar–Horvát Királyságot kormányzó világi elitet a Mohács utáni közel két évszázadban.

E famíliákat követhetik egy negyedik, mondhatnánk „kiegészítő” csoportként a korban csupán egyetlen vezető főméltóságot betöltő Alaghy, Keglevics, Krusics, Ország, Thuróczy, Wesselényi családok, valamint a csupán udvari főméltóságot és/vagy koronaőri posztot, ám ezekből akár többet is bírók, elsősorban a Balassa, Dóczy, Kéry, Kollonich, Nyáry, Osztrócsics, Révay stb. famíliák. Ezeket viszont már nem rangsoroltuk, hiszen az általuk megszerezhető néhány pont komolyabb összevetésre nem alkalmas. Ráadásul például az Esterházyak hosszabb nádorságait a Révayak által több ízben viselt királyi ajtónállómesteri poszttal igencsak nehéz összehasonlítani. E negyedik csoporttal együtt összesen mintegy harminc famíliával számolhatunk az országirányító világi elitben.

Az Esterházyak az első nyolc família között

Nézzük most az Esterházyak helyét a fenti táblázatok alapján az élmezőnyt alkotó nyolc família sorában. A Forgáchok kiemelkedő helyezése elsőre ugyan meglepetésnek tűnhet, sikerüket azonban birtokaiknak az új fővároshoz, Pozsonyhoz közeli fekvése mellett egyházi főméltóságot és kancellárságot is betöltő családtagjaik döntően segítették, miközben az országos politikai és katonai karriert is ügyesen kombinálták generációkon át, sőt még koronaőr is akadt köztük.⁶ Az alulértékelt, sőt gyakran elfeledett Erdődyek dobogós szereplése ugyancsak komolyabb újdonságnak tartható.⁷

Végül, de nem utolsósorban külön figyelemre méltóak a Pálffyak és az Esterházyak magas pontszámai (1711-ig: 24, ill. 16). Ezek a vizsgált két évszázad vonatkozásában az előbbiek esetében meghaladják, az utóbbiaknál pedig megközelítik a Nádasdyak és Zrínyiek értékeit (17–17). Mindez annál is inkább szembetűnő, mivel a Pálffy család 1526 után bő fél évszázaddal, a későbbi győri hős, Miklós révén 1581-ben,⁸ Esterházy Miklós pedig csupán 1613-ban nyert bárói címet, azaz került be a hazai arisztokráciába. Száz esztendővel később, Pál nádor halála táján ugyanakkor már mindkét família megelőzte a korábban igen jól teljesítő Forgáchokat, miközben Miklós és Pál nádorok egy évszázad alatt összességében több mint 50 éven át voltak a világi elit vezetői, akiket éppen a Pálffyak (V. Miklós és V. János) szintén több évtizedes palatinussága követett.⁹ Mindeközben a Wesselényi-összeesküvés utáni megtorlás a Nádasdyak és Zrínyiek esetében komoly törést jelentett, sőt az utóbbiak 1703-ban ki is haltak.¹⁰ Így a 17. század végén a Pálffyak és az Esterházyak már nemcsak versenyben álltak a Nádasdyakkal és a Zrínyiekkal, hanem még az elemzett teljes két évszázad vonatkozásában is megelőzték őket. Sőt, ha 1751-ig nézzük az adatokat, a kép még kedvezőbb számukra.

A 18. század derekára sokrétű országos pozícióival már egyértelműen három család magaslott ki: a Pálffy (1751-ig: 33 pont), az Esterházy (31) és az Erdődy (31). Ezt jól jelzi, hogy többségében a három família tagjai voltak az érdemleges nádorjelöltek, lettek országbírák, sőt még bánok, kamaraelnökök és koronaőrök is, miközben egyre több püspök is kikerült családjaikból. Úgy is fogalmazhatnánk, hogy ők voltak a középkorban ugyancsak több nádort adó Drugethek, Garaiak és Szapolyaiak különleges kora újkori utódai, akik a

⁶ Vö. BÁRTFAI SZABÓ 1910; SZABÓ A. 1999, passim.

⁷ Róluk frissen külön tanulmányban szóltam: PÁLFFY 2026b.

⁸ PÁLFFY 2003, 17–36.

⁹ Frissen: FUNDÁRKOVÁ, HALÁSZOVÁ, VYSKUPOVÁ 2024; FUNDÁRKOVÁ 2025.

¹⁰ Vö. BENE, HAUSNER (szerk.), *A Zrínyiek...*, 2007, főként 207–218. stb.

Habsburg-dinasztiához való lojalitásuk következtében – egy adott karrier befutása, azaz rátermettségük bizonyítása után – a bécsi udvarban szinte minden szempontból elfogadhatóak voltak. Szimbolikusan tartható, hogy mindhárom családból lett 1751-ig aranygyapjas lovag, sőt számos koronázási zászlóvivőt adtak.¹¹ S tegyük még hozzá: a Bécs második török ostromával együtt járó végveszélyben, 1683 nyarán is azon kevesek közé tartoztak, akik tántoríthatatlanul kitartottak az uralkodóház hűségén; ellentétben nagyszámú aulikus nagyúrral, akik az oszmánoknak és a velük szövetséges Thököly Imre felkelőinek az oldalára álltak.¹²

Mindeközben egyáltalán nem véletlenül egyedül e családok rendelkeztek mindkét fővárosban, mind Bécsben, mind Pozsonyban palotával, a 18. században ráadásul mindegyik már többel – nem is beszélve egymás közötti szoros házassági kapcsolataikról és a Habsburg Monarchia nemzetek feletti arisztokráciájába való egyre eredményesebb beilleszkedésükről. S ha már a palotáknál tartunk: a nyolc top családból a korszakban mindenkinek volt hosszabb-rövidebb ideig Bécsben saját palotája vagy legalább háza, ami jól jelzi sikeres udvari-császárvárosi integrációjukat is.¹³

Végül az Esterházyak kapcsán még három különleges jelenségre szeretnénk felhívni a figyelmet. Egyfelől arra, hogy a nyolc vezető család felét 1526 utáni *homo novus*-famíliák (időrendben: a Nádasdy, a Draskovics, a Pálffy, az Esterházy) adták; sőt az országkormányzó világi elit a Mohács után következő egy évszázadban szinte kicserélődött. Másfelől figyelemreméltó, hogy a top családok fele horvát–szlavón származású, illetve e területekhez szorosabb kötődésű volt (Draskovics és Zrínyi, ill. Batthyány és Erdődy). Végül szembevetendő, hogy a csúcsra kerülők közül mind a Pálffyak, mind az Esterházyak az ország új *medium regni*-jéből emelkedtek fel. Az 1541. és 1543. évi szultáni hadjáratok következtében ugyanis Magyarország igazgatásának „szíve”, az addig centrális fekvésű *medium regni* (Buda, Pest, Óbuda, Esztergom és Székesfehérvár régiója) Pozsony(–Sopron) vidékére és Bécs előterébe helyeződött át.¹⁴ Úgy tűnik, aki itt nem tudott vagy valamilyen okból nem akart meghatározó birtokegyütttest és operatív tisztséget szerezni, az a távolabbi országrészekben bírt tekintélyes uradalmi dacára sem lehetett képes hosszabb távon és érdemben részt venni a királyság kormányzásában – mint ezt például a Frangepánok vagy a Rákócziak esete jelzi.

¹¹ AUER (red.), *Das Haus Österreich*, 2007; valamint lásd MARTÍ Tibor több cikkét, elsősorban MARTÍ 2021; ill. PÁLFFY 2024a, Anhang, passim.

¹² VARGA J. 2007, főként 115–135. és 218–228.

¹³ KÖKÉNYESI 2021, elsősorban 341–365.

¹⁴ PÁLFFY 2024b.

Az első nyolc arisztokrata családból hatnak ugyanakkor tartósan volt az ország központjában vagy annak szomszédságában meghatározó bázisa, amely ráadásul több alkalommal itt viselhető főispánság tartós betöltésével is párosult. Az Esterházyknak ez elsősorban Kismarton és Fraknó volt, melyek az 1620-as években a távoli Munkács helyére léptek, illetve 1626-tól évszázadokra a Sopron vármegyei (1693-tól örökös) főispánság.¹⁵ Végül mindezek ismeretében az sem véletlen, hogy Habsburg-uralkodók a 17. században magyar főuraknál magánlátogatáson csupán éppen e nagyurak magyarországi és alsó-ausztriai kastélyaiban fordultak meg: jelesül az Esterházyknál főként Kismartonban (II. Ferdinánd 1625-ben Miklós nádornál, I. Lipót 1681-ben Pálnál), a Pálffyknál Marcheggben és Stomfán, illetve a Nádasdyknál Pottendorfon és Seibersdorfban.¹⁶

A család „oszlopai” a 18. század derekáig

Modellünk arra is lehetőséget kínál, hogy egyes családokra részletesen kibontsuk, és így meghatározzuk az adott família legbefolyásosabb tagjait, tehát azok körét, akik a legtöbb tisztséget/címet/pontot szerzik. A részletes „kibontást” 1751-ig kifuttatva a dobogós Pálffyak és Erdődyek mellett az Esterházy család esetében is elvégeztük, hogy ugyanazokat a személyeket kapjuk-e meg a számszerűsítő vizsgálattal, akiket az eddigi kutatások annak tartanak. Hangsúlyozandó azonban: csak a jelzett országos világi tisztségeket és kiválasztott címeket vettük figyelembe, azaz a főispáni, kamarási, magyar tanácsosi és a 18. században már gyakran viselt tábornoki és titkos tanácsosi posztokat nem. Noha „esettanulmányunk” eredményei nem meglepőek, a korszak más főszereplőivel összevetve mégis tanulságosak.

A Pálffyakhoz és az Erdődyekhez hasonlóan az Esterházyak esetében is megerősíti modellünk az eddigi gazdag kutatásokat. Esetükben a dobogó csúcán a magyar elitbe üstökösként berobbanó Esterházy Miklós nádor áll (6 poszttal). Második helyen jeles fia, Pál nádor következik (5 ponttal), miközben harmadik helyre (4 ponttal) gróf Eszterházy József országbíró (1741–1748) fut be az ifjabb fraknói ágból, akitől alig marad le testvére, Ferenc tárnokmester (1746–1754).¹⁷ A 17. században náluk valamivel több pontot (hetet) eddigi vizsgálataink sze-

¹⁵ TOBLER 2008.

¹⁶ PÁLFFY 2025.

¹⁷ STREŠŇÁK 2017, passim.

rint csupán Pálffy Pál (1592–1653) ért el, aki ugyan nem viselt főkapitányságot, de volt – mégpedig kétszer – magyar udvari főméltóság, majd országbíró és nádor, továbbá koronázási zászlóvivő és aranygyapjas lovag, sőt hosszú ideig még a pozsonyi Magyar Kamara elnöke is.¹⁸

1613. évi bárói címszerzése, illetve 1618. nyári koronázási zászlóvitele után Esterházy Miklós karrierje viszont sokkal gyorsabb volt, hiszen 1625/26-ra minden Magyarországon elérhető fontosabb címet és tisztséget megszerezett. Fia, Pál pedig a 16–17. század magyar palatinusai közül mindenkinél, így még Pálffy Pálnál is fiatalabban szerezte meg az összes kiemelkedőbb magyarországi tisztséget, egyedül a palatinusság jelentett kivételt, melyet azonban utóbb több mint harminc esztendeig betöltött.¹⁹ Sőt, egy frissen előkerült beadványa jól jelzi igen komoly ambícióit:²⁰ a nádorfi kamarásként, magyar tanácsosként és főispánként már huszonöt esztendősen országos posztra vágyott. Így 1660–1661 fordulója táján még a megüresedett két koronaőri poszt egyikének megszerzésével is megpróbálkozott. Bár ez nem sikerült, hiszen azokat a nála idősebb Zichy István kamaraelnök és Pálffy IV. Miklós ajtónállómester nyerték el, hamarosan (1661. április 8-án) már királyi udvarmester, azaz országbáró lett.

Míg azonban az 1526 és 1751 közötti időszakban a Pálffyak esetében 12, az Esterházyaknál valamivel több, 16 családtag szerzett pontot, miként ez hasonlóan történt az Erdődyek esetében is. Végül a meghatározó házasságok – mint közismert – az Esterházyaknál is kiemelt fontosságúak voltak, bár eleinte kevesebb külföldivel, mint a Pálffyaknál. Ugyanakkor a 18. század derekán egy újabb generációban ők már diplomátákat is adtak a Habsburg-dinasztiának: elegendő gróf Eszterházy Miklós (1711–1764) szentpétervári követre, a Habsburgok első magyar diplomatájára, illetve herceg Esterházy Pál Antal (1711–1762) nápolyi külszolgálatára gondolnunk.²¹

¹⁸ Monografikus összegzéssel: FUNDÁRKOVÁ 2018.

¹⁹ PÁLFFY 2009, 874–882.

²⁰ MNL OL P 125, Esterházy család hercegi ágának levéltára, Esterházy Pál nádor, No. 7104. fol. 3–4., dátum nélkül, de 1660. szept. 16. és 1661. márc. 19. között, Esterházy Pál kérelme fogalmazványban I. Lipóthoz.

²¹ Újabb alapvető: KHAVANOVA 2019; KALMÁR 2020, 357–389.

Tanulságok

Összességében új vizsgálati modellünk több jelenséget is érzékletesen fémjelez. Egyfelől konkrét számokkal erősíti meg az Esterházyak szinte páratlan karrierjét, azaz egy évszázad alatt szinte a semmiből az ország első családjai közé emelkedését, valamint igen meghatározó helyüket a Habsburgok Magyar Királyságának kormányzásában. Másfelől jól mutatja a török hódítás miatt áthelyeződött medium regniből való felkapaszkodás különleges lehetőségeit a kora újkori Magyarországon. Végül pedig azt is szemlélteti, hogy a 18. század elejére az Esterházyak olyan komoly hatalomra, tisztségekre, címekre és birtokokra tettek szert, amelyekkel méltán lehettek versenytársaik a hazai politikai elit tagjai mellett még a közép-európai Habsburg Monarchia legbefolyásosabb német, osztrák és cseh arisztokrátiának is. Miként ezt 1712 májusában III. Károly magyar koronázási lakomáján a nagyszámú hazai és külföldi jelenlévőnek Pál nádor és birodalmi herceg szimbolikusan jelezte azzal, hogy a pozsonyi királyi vár lovagtermében zajló pompás eseményen családja tizenegy tagját juttatta kisebb-nagyobb szerepekhez.²²

Hivatkozott irodalom

MNL OL – Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára

ÁCS, BUZÁSI (szerk.), *Esterházy Pál*, 2015 – *Esterházy Pál, a műkedvelő mecénás, Egy 17. századi arisztokrata-életpálya a politika és a művészet határvidékén*, szerk. Ács Pál, közrem. Buzási Enikő, Bp., reciti, 2015.

AUER (red.), *Das Haus Österreich*, 2007 – *Das Haus Österreich und der Orden vom Goldenen Vlies, Beiträge zum wissenschaftlichen Symposium am 30. November und 1. Dezember 2006 in Stift Heiligenkreuz*, red. Leopold Auer, Graz, Stuttgart, Stocker, 2007.

BÁRTFAI SZABÓ 1910 – BÁRTFAI SZABÓ László, *A Hunt–Pazman nemzetségbeli Forgách család története*, Esztergom, Buzárovits Ny., 1910.

BENE, HAUSNER (szerk.), *A Zrínyiek...*, 2007 – *A Zrínyiek a magyar és a horvát historiában*, szerk. Bene Sándor, Hausner Gábor, Bp., Zrínyi, 2007.

BUBICS, MERÉNYI 1895 – BUBICS Zsigmond, MERÉNYI Lajos, *Herczeg Esterházy Pál nádor 1635–1713*, Bp., Magyar Történelmi Társulat, 1895.

²² PÁLFFY 2004, 1094–1097.

- DUCHOŇOVÁ 2024 – DUCHOŇOVÁ, Diana, *Der aristokratische Hof, Die Hofgesellschaft und das Alltagsleben am Hof des Palatins Nikolaus Esterházy*, Berlin, Peter Lang, 2024. <https://doi.org/10.3726/b18911>
- ESZTERHÁZY 1901 – Eszterházy János, *Az Eszterházy család és oldalágainak leírása*, Bp., Athenaeum, 1901.
- FUNDÁRKOVÁ 2018 – FUNDÁRKOVÁ, Anna, *Barokový aristokrat, Pavol Pálffy*, Bratislava, Veda, 2018.
- FUNDÁRKOVÁ 2025 – FUNDÁRKOVÁ, Anna, *Pálffy Miklós és Pálffy János a bécsi udvarban és a magyar politika színterein I. József és VI. Károly uralkodása idején = Századok*, 159(2025), 785–810.
- FUNDÁRKOVÁ, HALÁSZOVÁ, VYSKUPOVÁ 2024 – FUNDÁRKOVÁ, Anna, HALÁSZOVÁ, Ingrid, VYSKUPOVÁ, Martina, *Zlatý vek Pálffyovcov v 18. storočí, Vybrané aspekty rodovej politiky a reprezentácie*, Trnava, Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2024.
- GÜRTLER, KROPE, KRENN (hg.), *Die Familie Esterházy*, 2009 – *Die Familie Esterházy im 17. und 18. Jahrhundert, Tagungsband der 28. Schlaininger Gespräche 29. September – 2. Oktober 2008.*, hg. Wolfgang Gürtler, Rudolf Kropf, Martin Krenn, Eisenstadt, 2009.
- HILLER 1992 – HILLER, István, *Palatin Nikolaus Esterházy, Die ungarische Rolle in der Habsburgerdiplomatie 1625 bis 1648*, Wien, Köln, Weimar, 1992.
- IVÁNYI 1991 – IVÁNYI Emma, *Esterházy Pál nádor közigazgatási tevékenysége (1681–1713)*, Bp., Akadémiai, 1991.
- J. ÚJVÁRY, ZIMÁNYI 2009 – J. ÚJVÁRY Zsuzsanna, ZIMÁNYI Vera, *Az alispánságtól a birodalmi hercegségig, a nemesi kúriától az ország legnagyobb birtokkomplexumáig, Az Esterházy család anyagi és társadalmi felemelkedése = Pénztörténet – gazdaságtörténet, Tanulmányok Buza János 70. születésnapjára*, szerk. Bessenyei József, Draskóczy István, Bp., Miskolc, Mirio Kult. Bt., 2009, 182–200.
- KALMÁR 2020 – KALMÁR János, *Esterházy II. Pál Antal nápolyi követ életéhez = „A magyar múltat kutatni, írni és láttatni – ez által szolgálni a hazát”, Tisztelő kötet J. Újváry Zsuzsanna 25. pázmányos oktatói éve előtt*, szerk. Biró Bence, Miski Péter, Törtei Renáta, Bp., Piliscsaba, Szent István Társulat, 2020, 357–389.
- KHAVANOVA 2019 – KHAVANOVA, Olga, *Madridtól Szentpétervárig, Gróf Esterházy Miklós, Mária Terézia első magyar karrierdiplomatája = Századok*, 153(2019), 1123–1139.
- KÖKÉNYESI 2021 – KÖKÉNYESI Zsolt, *Az udvar vonzásában, A magyar főnemesség bécsi integrációjának színterei (1711–1765)*, Bp., L'Harmattan, 2021. <https://doi.org/10.56037/978-963-414-873-9>

- MARTÍ 2021 – MARTÍ, Tibor, *Hungarian Members of the Order of the Golden Fleece, The Importance of a Habsburg Chivalric Order in Seventeenth-Century Hungary = Eagles Looking East and West, Dynasty, Ritual and Representation in Habsburg Hungary and Spain*, ed. Tibor Martí, Roberto Quirós Rosado, Turnhout, Brepols, 2021, 249–270.
- PÁLFFY 2003 – PÁLFFY Géza, *A Pálffy család felemelkedése a 16. században = Pálfióvci v novoveku, Vzostup významného uhorského šľachtického rodu, Zborník z vedeckej konferencie Bratislava 20. mája 2003.*, ed. Anna Fundárková, Géza Pálffy, Bratislava, Bp., Spoločnosť Pro História, Acad. Electronic Press, 2003, 17–36.
- PÁLFFY 2004 – PÁLFFY Géza, *Koronázási lakomák a 15–17. századi Magyarországon, Az önálló magyar királyi udvar asztali ceremóniarendjének kora újkori továbbéléséről és a politikai elit hatalmi reprezentációjáról = Századok*, 138(2004), 1005–1101.
- PÁLFFY 2009 – PÁLFFY Géza, *Pozsony megyéből a Magyar Királyság élére, Karrierlehetőségek a magyar arisztokráciában a 16–17. század fordulóján (Az Esterházy, a Pálffy és az Illésházy család felemelkedése) = Századok*, 143(2009), 853–882.
- PÁLFFY 2024a – PÁLFFY, Géza, *Die Krönungsfahnen in der Esterházy Schatzkammer auf Burg Forchtenstein, Die Geschichte der Krönungsfahnen der Länder der Stephanskronen vom Spätmittelalter bis Anfang des 20. Jahrhunderts*, 2. [verbes.] Aufl., Eisenstadt, Esterhazy Privatstiftung, Sammlung Privatstiftung Esterhazy, 2024.
- PÁLFFY 2024b – PÁLFFY Géza, *Buda örökösei, „Fővárosok” a kora újkori Magyarországon = Urbs, Magyar Várostörténeti Évkönyv*, 18(2024), 169–187.
- PÁLFFY 2025 – PÁLFFY Géza, *Egy ellentmondásos kapcsolatról, A Habsburg-uralkodók 1526 és 1712 közötti magyarországi itineráriumának néhány tanulsága = Ésszel, mesterséggel, Tanulmányok a 65 éves Hausner Gábor tiszteletére*, szerk. Balla Tibor, Bp., Alapítvány a M. Hadi Történetírás Támogatására, 2025, 185–198.
- PÁLFFY 2026a – PÁLFFY Géza, *A Magyar Királyságot kormányzó világi elit a mohácsi csata utáni két évszázadban*, Bp., 2026. (megjelenés alatt)
- PÁLFFY 2026b – PÁLFFY Géza, *A monyorókeréki Erdődyek a Magyar–Horvát Királyság irányításában és a Szent Korona védelmében a Mohács utáni két évszázadban = A Nyugat-Dunántúl Mohács előtt – Mohács után*, szerk. Bilkei Irén, Kanász Viktor, Takács Zoltán Bálint, Sárvár, 2026. (megjelenés alatt)

- PERSCHY, PRICKLER (hg.), *Die Fürsten Esterházy*, 1994 – *Die Fürsten Esterházy, Magnaten, Diplomaten & Mäzene, Katalog der Ausstellung „Die Fürsten Esterházy“ der Republik Österreich, des Landes Burgenland und der Freistadt Eisenstadt*, hg. Jakob Michael Perschy, Harald Prickler, Eisenstadt, Amt der Burgenländischen Landesregierung, Landesarchiv-Landesbibliothek, 1994.
- PÉTER K. 1985 – PÉTER Katalin, *Esterházy Miklós*, Bp., Gondolat, 1985.
- STREŠŇÁK 2017 – *Az Esterházyak fraknoi ifabb ága – Mladšia fraknovská línia Esterházyovcov*, összeáll., zost. Strešňák Gábor, Szenc, Senec, s. n., 2017.
- SZABÓ A. 1999 – SZABÓ András, *Respublica litteraria, Irodalom- és művelődéstörténeti tanulmányok a késő humanizmus koráról*, Bp., Balassi, 1999.
- SZALAY, SALAMON 1863–1870 – SZALAY László, SALAMON Ferenc, *Galantai gróf Eszterházy Miklós Magyarország nádora*, 3 köt., Pest, s. n., 1863–1870.
- TOBLER 2003 – TOBLER, Felix, *Über den Reichsfürstenstand der Familie Esterházy = Burgenländische Heimatblätter*, 65(2003), Heft 2, 57–75.
- TOBLER 2008 – TOBLER, Felix, *Die fürstliche Linie der Esterházy als Obergespanne und Erbobergespanne des Komitates Ödenburg/Sopron = Soproni Szemle*, 62(2008), 207–210.
- VARGA J. 2007 – VARGA J. János, *Válaszúton, Thököly Imre és Magyarország 1682–1684-ben*, Bp., História, MTA Történettudományi Intézet, 2007.
- VISKOLCZ 2024 – VISKOLCZ Noémi, *Az öntörvényű palatinusné, Thököly Éva (1659–1716)*, Bp., MTA KIK, Kossuth, 2024 (Esterhazyana).